

Türkiye'de Yolsuzlukla Mücadelenin Kurumsal Altyapısı

Dr. Genç Osman YARAŞLI
Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanı

Ankara, 7 Temmuz 2005

GİRİŞ

- Yolsuzlukla mücadele konusunda toplumsal ve siyasal konsensüsün mevcut olduğu söylenebilir.
- Yolsuzlukla mücadele geniş perspektiften ele alınmalıdır.
- Yolsuzluğu önleyici bir kurumsal yapı oluşturulmasına ilişkin “Yolsuzluğa Karşı BM Sözleşmesi”nde düzenleme yapılmıştır.

YOLSUZLUKLA MÜCADELENİN KURUMSAL YAPISI

A- KURUMSAL YAPI OLUŞTURULURKEN

GÖZETİLMESİ GEREKEN TEMEL KRİTERLER

- **Önerilen kurumsal yapı, mevcut siyasi ve idari yapının temel prensipleriyle uyumlu olmalıdır.**
- **Önerilecek sistem varolan idari, kolluk ve adli sistem ile uyum içinde olmalıdır ve bir bütünlük arzmelidir.**

Yolsuzlukla mücadele amaçlı bir birimin başarısı için gerekli şartlar:

1 – Siyasal irade,

2 – Bağımsızlık,

a. Politik etkilere maruz olunmaması,

b. Bağımsız bir bütçeye sahip olunması,

c. Personelin atanma standart ve sürelerinin belirlenmesi.

3 – Yeterli mali kaynak,

4 – Uzman ve temiz personel,

5 – Hesap verebilirlik (accountability) : Bağımsızlık ve hesap verebilirlik bir paranın iki yüzü gibidir.

B – İHTİSASLAŞMIŞ MERKEZİ BİRİM

Kurumsal Yapılanma Alternatifleri:

- 1 – Hem önleyici, hem de soruşturmacı tek bir birim kurmak.**
- 2 – Biri önleyici, biri soruşturmacı olmak üzere iki birim kurmak.**
- 3 – Yeni bir organizasyona gidilmeden mevcut idari, kolluk ve adli mekanizmayı daha etkin hale getirmek.**
- 4 – Bir önleyici birim kurmak, idari ve adli soruşturmalar bakımından mevcut kurumsal kapasiteleri kullanmak.**

1. Seçenek : Türkiye’de yolsuzlukla mücadele ile görevli tek bir soruşturmacı birim kurulmasının sakıncaları

- Coğrafi bakımdan,
- Kamunun faaliyet alanlarının ve yolsuzluk tipolojilerinin çeşitliliği bakımından,
- Bu birimin kendisinin yolsuzluğa bulařması riski,
- Bastırıcı fonksiyonun önleyici fonksiyonu ikinci plana itmesi,
- Tek soruşturmacı merkezi birim ile mevcut denetim birimleri arasında çatışma çıkma ihtimali.

2. Seçenek : Biri önleyici, biri soruşturmacı olmak üzere iki birim kurmak

- **Tek soruşturmacı birim kurmanın sakıncaları bu seçenekte de geçerli olacaktır.**
- **Ayrıca iki ayrı birim kurulması pahalı bir çözümdür. Üstelik bu iki kurum arasında çatışma doğabilir.**

3. Seçenek : Yeni bir organizasyona gidilmeden mevcut idari, kolluk ve adli mekanizmayı daha etkin hale getirmek.

Yolsuzlukla mücadelede genel olarak mevcut idari, kolluk ve adli mekanizmanın daha etkin hale getirilmesi gerektiğini düşünmekle birlikte önleyici tedbirlerin alınması ve koordinasyonu görevli bir kuruma ihtiyaç vardır.

4. Seçenek : Önleyici tedbirlerin alınması ve koordinasyonu ile görevli bir kurum kurulması veya mevcut bir kurumun bu fonksiyonu göreceği biçimde yeniden organize edilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Önleyici Merkezi Birim Niçin Gerekli?

- Önleyici tedbirlerin belli bir politika ve strateji doğrultusunda alınmasını ve uygulanmasını gözetecek, koordine edecek uzman bir merkezi birime ihtiyaç vardır.
- Üyesi olduğumuz GRECO gibi uluslararası organizasyonlarda ve bu organizasyonların yapacağı ülke değerlendirmelerinde ülkemizi temsil edecek ve değerlendirme sürecine ilişkin faaliyetleri koordine edecek bir birime ihtiyaç olduğu açıktır.

Yolsuzluk Önleme Biriminin Görevleri

- Yolsuzluk stratejisi belirlemek, uygulanmasını izlemek.
- Kurumların faaliyetlerini izlemek ve onlara saydamlık, hesap verebilirlik ve iyi yönetim konularında tavsiyelerde bulunmak.
- Ülkemizin taraf olduğu sözleşmelere ve uluslararası kurumların tavsiyelerine uyum çalışmalarını planlamak ve koordine etmek.
- Sivil toplumla etkili işbirliđi yapmak.

- **Toplumun eğitimi ve aydınlatılması konusunda çalışmalar yapmak suretiyle yozlaşmayı günlük hayatın bir parçası olarak algılayan toplumsal kültürü tersine çevirmek.**
- **Yolsuzluk konusunda riskli alanları belirlemek ve alınacak tedbirlerinin etkinliğini değerlendirmek.**
- **Yolsuzluk ihbarlarını almak ve değerlendirmek.**
- **İhbarcıları korumak ve ödüllendirmek.**

Nasıl Yapılanmalı?

- **Başbakanlığa bağlı bir idari birim:**

Başbakanlığa bağlı olmak:

- Kuruma bir statü ve politik etkilerden belli ölçüde koruma sağlar.
- Kurumun diğer kamu idareleri üzerinde etkisini ve yaptırma gücünü artırır.
- Politik iradenin de bir ifadesi sayılabilir.
- **Yolsuzluğu Önleme Birimi Başkanı belli bir süre için ve mümkün olduğunca yüksek bir statüde atanmalıdır.**

- **Yolsuzluğu Önleme Koordinasyon Kurulu**
 - Başbakanlık müsteşarının başkanlığında Yolsuzluğu Önleme Birimi Başkanı, Kamu Etik Kurulu Başkanı, Kamu Denetimi İstişare Konseyi başkanı ve ilgili bakanlık müsteşarlarından teşkil edilir.
 - Kurumun diğer kamu kurumlarına yaptığı tavsiyelerin yerine getirilmesini izler ve değerlendirir.
 - Kurumun faaliyetlerini izler ve deęerlendirir.
 - Yılda en az dört kere toplanmalıdır.
- **Kamu Etik Kurulu bu birimle ilgilendirilmelidir.**

• **Yolsuzluğu Önleme Biriminin Ana Hizmet Birimleri**

- Kurumsal gelişmeleri takip eden, risk alanlarını ve alınması gereken tedbirleri belirleyen bir alt birim,
- Eęitim, halkla ilişkiler ve uluslararası ilişkilerden sorumlu bir alt birim,
- İhbar kabul eden, bunları ilgili denetim birimlerine veya savcılara yönlendiren ve sonuçlarını takip eden bir alt birim.

- **Çalışma Grubu Oluşturulması**

- Denetim birimlerine gönderilen ihbar birden çok denetim biriminin ortak çalışmasını gerektiriyorsa Yolsuzluğu Önleme Birimi, bu birimlerden birinin koordinatörlüğünde bir çalışma grubu kurulmasını isteyebilir.

- **Mali İstihbarat Birimi İle İlişkiler**

- Yolsuzlukla mücadelede en önemli hususlardan biri bilgi analizi olduğundan, Yolsuzluğu Önleme Birimi ile Mali İstihbarat Biriminin ilişkileri iyi düzenlenmelidir.

C – MEVCUT DENETİM SİSTEMİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

1 – Denetim anlayışının yeniden yapılandırılması

- Hukukilik denetimi yanında yerindelik denetimi.
- Denetim birimlerinin performans kriterlerinin belirlenmesi ve meslekte ilerlemenin bu kriterlere göre yapılması.
- Denetim yöntemlerinin geliştirilmesi.
- Bağımsızlık artırılmalı ama bu sorumsuzluk ve keyfilik anlamına gelmemeli.

2 – Organizasyonel yeniden yapılanma

- Her bakanlıkta iç denetim – teftiş, idari soruşturma veya sektörel dış denetim yapan sadece bir denetim birimi olmalı.**
- Kamu Denetimi İstişare Konseyi teşkil edilmeli, bu konsey ulusal denetim standartları ve stratejilerini belirlemelidir. Konsey başkanı aynı zamanda Yolsuzluğu Önleme Koordinasyon Kurulunun üyesi olmalıdır.**
- Yolsuzluğu Önleme Birim Başkanı da Kamu Denetimi İstişare Konseyi üyesi olmalıdır.**

Teşekkürler